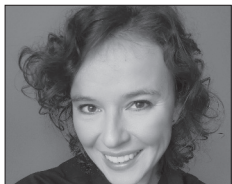

Podsumowanie udziału studentów Politechniki Łódzkiej w Ogólnopolskich Warsztatach Plenerowych Studentów Architektury w Chełmnie w latach 2004–2019

dr inż. arch.
JOANNA MATUSZEWSKA
Politechnika Łódzka
Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska
ORCID: 0000-0003-0552-5343

Artykuł opisuje znaczenie Ogólnopolskich Warsztatów Plenerowych Studentów Architektury w Chełmnie w kontekście zdobywania i rozwijania umiejętności zawodowych przyszłych architektów.

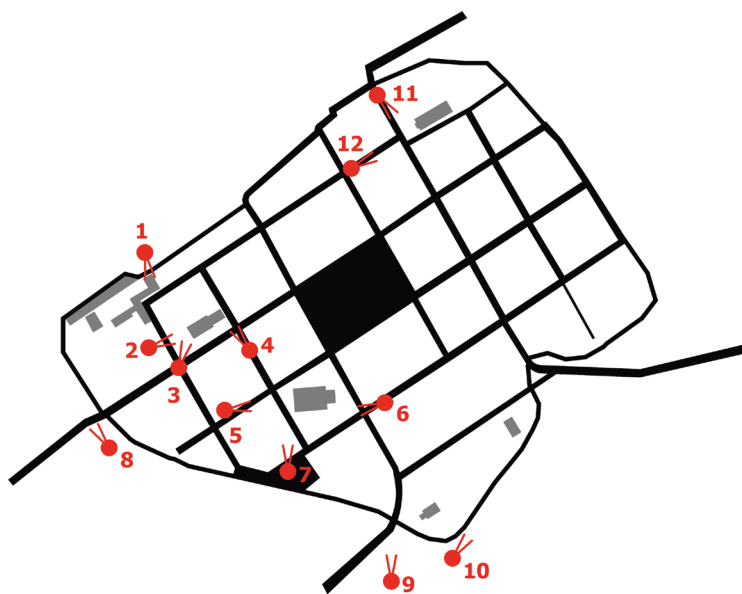
Ogólnopolskie Warsztaty Plenerowe Studentów Architektury w Chełmnie rozpoczęły się w 2004 roku. Cykliczne wakacyjne, twórcze spotkania przerwała pandemia. Dotychczas Urząd Miasta zorganizował piętnaście corocznych edycji, w których oprócz Politechniki Łódzkiej brali udział studenci z Politechnik: Białostockiej, Krakowskiej, Lubelskiej, Wrocławskiej, Śląskiej w Gliwicach, Radomskiej, Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach oraz Uniwersytetu Narodowego Politechniki Lwowskiej. Studenci Instytutu Architektury i Urbanistyki PŁ uczestniczyli w chełmińskich plenerach od początku ich trwania. Synergia pomiędzy miastem a uczelnią zaowocowała licznymi pracami wykorzystywanymi do promocji Chełmna. Rysunki i malarstwo plenerowe widnieją w budynkach usługowych oraz użyteczności publicznej. Zdobią także lokalne pocztówki i materiały promocyjne. Dla studentów bezpośrednio doświadczanie architektury średniowiecznego miasta o znakomicie zachowanej gotyckiej architekturze jest doznaniem nieporównywalnym do zajęć odbywających się w salach rysunkowych uczelni. Intensywny kontakt z dziedzictwem kulturowym, a także ciągła dostępność architektów i artystów w ramach profesjonalnych korekt czy zwyczajnych rozmów sprzyja zdobywaniu nowych doświadczeń w dziedzinie rysunku i malarstwa. Studiowanie z natury daje również możliwość zdobywania

wiedzy bezpośrednio z obiektów architektonicznych [1], uwrażliwia na odbiór i rozwija późniejsze zawodowe kształtowanie przestrzeni (rys. 3–4). Opisane działania obejmują warsztaty plastyczne o tematyce architektonicznej wraz z ich efektami, trwające w latach 2004–2019 w Chełmnie.

Chełmno

Początki Chełmna sięgają średniowiecza i jest to jedno z nielicznych miast, które zachowało nie tylko układ urbanistyczny, ale również większość monumentalnych budowli. Ma dobrze zachowaną gotycką architekturę

i dawne mury obronne z XIII wieku, nazywane jest „polskim Carcassone” [2]. Do czasów współczesnych przetrwały dwie z siedmiu bram wjazdowych do miasta. Obiekty architektoniczne z tamtego okresu zostały wpisane na Listę Pomników Historii Prezydenta RP, a miasto, ze względu na dziedzictwo architektury średniowiecznej, znajduje się na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego. O ówczesnym bogactwie miasta świadczą liczne zabytki – kościoły z XIII i XIV wieku. Na stosunkowo niewielkim obszarze do dnia dzisiejszego zachowało się ich aż sześć: Kościół far-

Rys. 1. Schemat planu Starego Miasta Chełmna z zaznaczeniem najpopularniejszych ujęć widokowych; źródło: oprac. aut.

Tab. 1. Uczestnictwo studentów IAiU PŁ w OWPSA w latach 2004–2019 z wykazem osiągnięć; źródło: oprac. aut. na podstawie [2]

Rok	Nauczyciel prowadzący	Liczba studentów biorąca udział w OWPSA w Chełmnie	Nagrody i wyróżnienia zdobyte przez studentów PŁ	Liczba prac studentów PŁ opublikowanych w książce <i>Chełmno malowane...</i>
2004	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski			3
2006	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski		Wyróżnienie III stopnia (Emilia Makaruk)	6 (w tym okładka)
2007	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski		I Nagroda (Beata Wiśniewska) III Nagroda (Joanna Stelągowska) Wyróżnienie dodatkowe (Krzysztof Wybigit)	7
2008	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski		II Nagroda (Sebastian Białkowski) Wyróżnienie I stopnia (Rafał Józwiak) Wyróżnienie III stopnia (Anna Malawko)	7
2009	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	13	Wyróżnienie III stopnia (Tomasz Omieciński)	4
2010	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	14	I Nagroda (Marta Kiełbik) Wyróżnienie II stopnia (Agata Zelga) Wyróżnienie Burmistrza Miasta (Martyna Stępień)	5
2011	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	13	III Nagroda (Wioletta Braunsejs) Wyróżnienie II stopnia (Piotr Adamski) Wyróżnienie Burmistrza Miasta (Joanna Rzepecka)	7
2012	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	11	Wyróżnienie I stopnia (Angelika Bocian) Wyróżnienie Burmistrza Miasta (Katarzyna Dziopa)	3
2013	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	12	II Nagroda (Joanna Olszewska) Wyróżnienie I stopnia (Radosław Matusiak) Wyróżnienie II stopnia (Małgorzata Babska)	8
2016	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	8	Wyróżnienie II stopnia (Maryna Osmolowska) Wyróżnienie III stopnia (Aleksandra Wójcik)	3
2017	dr inż. arch. Joanna Matuszewska mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	9	II Nagroda (Cezary Bębenista) III Nagroda (Maksym Boiko) Wyróżnienie I stopnia (Anita Matusiak) Wyróżnienie III stopnia (Daria Włodarczyk)	6 (w tym okładka)
2018	mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	6	I Nagroda (Agnieszka Nowacka) Wyróżnienie I stopnia (Liwia Lipińska) Wyróżnienie II stopnia (Olga Cwojdzińska)	4
2019	dr inż. arch. Joanna Matuszewska mgr inż. arch. Piotr Gawłowski	7	I Nagroda (Barbara Poniatowska)	2 (w tym okładka)

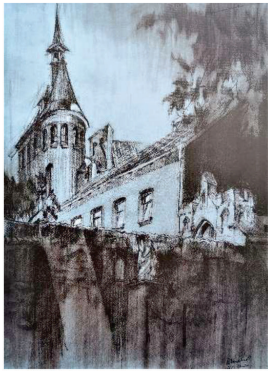
ny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, kościół poddominikański pw. św. Piotra i Pawła, kościół pofranciszkański pw. św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja, kościół pw. Św. Jana Chrzyciciela i św. Jana Ewangelisty (część dawnego cystersko-benedyktynskiego zespołu klasztorowego), kościół pw. Ducha Świętego i kościół garnizonowy pw. Matki Boskiej Częstochowskiej. Urbanistyka Chełmna ma układ szachownicowy, z ulicami przecinającymi się pod

kątem prostym. Naturalne ukształtowanie terenu sprawia, że jego topografia opadających i wznoszących się uliczek dodaje mu różnorodności i dostarcza wielu interesujących kadrów rysunkowo-malarskich. Kameralna skala miasta sprzyja swobodzie tworzenia prac plastycznych *in situ*, zarówno pod kątem nawiązywania przyjaznej atmosfery z mieszkańcami Chełmna, jak i w aspekcie możliwości objęcia wzrokiem większości modeli (rys. 1–2).

Cel i metoda badawcza

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie związku pomiędzy artystycznymi działaniami plenerowymi a ich wpływem na rozwój zawodowego warsztatu przyszłego projektanta architekta.

Materiały do badań zebrano za pomocą metod: obserwacji uczestników pleneru w trakcie trwania warsztatów oraz po ich zakończeniu w formie efektów tworzonych przez nich prac i projektów.

1

2

3

4

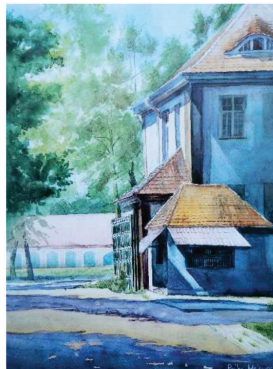
5

6

7

8

9

10

11

12

Rys. 2. Prace studentów Politechniki Łódzkiej z lat 2014–2019, przedstawiające najpopularniejsze ujęcia widokowe Chełmna, autorzy prac: 1. B. Poniatowska, Miasto obronne – fragment murów miejskich, 2. T. Omieciński, Widok na dominantę z wnętrza kwartału, 3. M. Filipowicz, Dominanta, widok od ul. Franciszkańskiej, 4. M. Majcher, Faktura i planowość w pejzażu miejskim – kamienice ul. Franciszkańskiej, 5. B. Koter, Sylweta miasta – widok od ul. Klasztornej, 6. C. Bębenista, Skala przestrzeni placu miejskiego – widok na kościół farny, 7. J. Olszewska, Planowość w pejzażu miejskim – widok na farę od ul. 22 Stycznia, 8. M. Boiko, Barwna interpretacja strefy cienia – ul. Biskupia, 9. M. Stępień, Sylweta miasta od strony południowej, 10. P. Adamski, Miasto obronne – fragment murów miejskich, 11. R. Matusiak, Barwy miasta – ul. Wodna, 12. A. Matusiak, Zamknięcie widokowe – ul. Dominikańska, źródło: fot. aut.

Politechnika Łódzka w Ogólnopolskich Warsztatach Plenerowych Studentów Architektury

Instytut Architektury i Urbanistyki PŁ uczestniczył w warsztatach od momentu ich powstania. W tym czasie w plenerze brało udział dwoje prowadzących: mgr inż. arch. Piotr Gawłowski (współinicjator warsztatów) i dr inż. arch. Joanna Matuszewska oraz 150 studentów. Każdy plener trwał około tygodnia. W tym czasie uczestnicy wykonywali szkice oraz prace rysunkowe i malarskie w przestrzeni miasta. W ramach konkursu każdorazowo podsumowującego warsztaty łódzcy studenci zdobyli łącznie co najmniej 10 nagród oraz otrzymali 20 wyróżnień (tab. 1.).

Wpływ chełmińskich plenerów rysunkowo-malarskich na umiejętności zawodowe przyszłych architektów

Corocznie tworzenie prac rysunkowo-malarskich w ramach OWPSA poprzedzane było zorganizowanym przez Urząd Miasta zwiedzaniem Chełmna z przewodnikiem. Pozwoliło to na poznanie miejsc, które w kolejnych dniach stawały się tematami prac i późniejsze ich odwzorowywanie z większą świadomością. Jest to szczególnie ważne w aspekcie traktowania rysunku jako metody służącej nauce kształtowania przestrzeni pod kątem jej zasad kompozycji czy tworzenia detalu architektonicznego [1]. Bezpośredni kontakt z architekturą z epok minionych i rysowanie jej w plenerze daje zarówno możliwość jej poznawania, jak i utrwalania jej wizerunku w formie odręcznej dokumentacji obiektów zabytkowych.

Szkicowanie, zwłaszcza przestrzeni zbudowanej, wymaga pogłębionej obserwacji – jest metodą analizy, która w sposób świadomy lub podświadomy zbliża rysownika do pojęć takich jak proporcje, rytm czy harmonia [1]. Rysowanie z natury jest czynnością poznawczą, pozwala na weryfikację i przyswojenie wiedzy m.in. z historii architektury i sztuki. Doświadczanie różnorodnej przestrzeni np. pod kątem jej skali umożliwia wyobrażenie jej charakteru – monumentalności czy kameralności – i służy poznaniu środków pomocnych do ich wykreowania. Związki architektury z rysunkiem znane są od wieków. I choć rysunek dla architekta nie jest celem samym w sobie, to stanowi zasadniczy środek umożliwiający osiągnięcie celu [3].

Zetknięcie studentów ze sceną, z którą nie obcuje na co dzień, wywołuje w nich bardziej intensywne wrażenia w porównaniu z łódzkimi krajobrazami postrzeganymi często jako zwyczajne, a przez to mniej atrakcyjne. Ponadto warto specjalnie poświęcić czas na rysowanie czy malowanie. Wyjazd w ciekawe miejsce, zostawienie codziennych spraw i obowiązków za sobą, pozwalają na więk-

Rys. 3. Wnętrze zabytkowej wieży kościoła farnego pw. NMP w Chełmnie – inwentaryzacja rysunkowa konstrukcji drewnianej, rys. R. Gostkiewicz, źródło: fot. aut.

sze skupienie i uruchomienie wyobraźni [4]. Obserwacja z natury i praca ze zróżnicowanymi materiałami i ich fakturami jest dobrym pretekstem do podjęcia w pracy ze studentami zagadnień takich jak nauka o barwie czy rola światła w percepcji przestrzeni.

Rysunki i szkice oprócz przekazywania informacji zawierają w sobie walor artystyczny. Nieskrępowane eksperymentowanie z odmiennymi środkami wyrazu uruchamia odkrywanie wciąż nowych obszarów twórczości. Techniki prac plenerowych wykonywanych przez studentów PŁ były różnorodne. Ich wybór zależał od indywidualnych preferencji rysowników, możliwości danego medium plastycznego, a także podejmowanych tematów. Efektem pleneru były prace rysowane ołówkiem, węglem, piórkiem, tuszem, markerami oraz malowane barwnymi akwarelami, akrylami czy pastelami. Czas pleneru rysunkowego, który na PŁ jest

obowiązkową praktyką po pierwszym roku studiów, jest zazwyczaj nowym doświadczeniem obcowania z barwnym medium plastycznym. Studenci przyzwyczajeni do monochromatycznego ołówka próbują swoich sił z kolorem, który jest niezwykle potężnym środkiem wyrazu dla architekta. I choć zazwyczaj trudno całkowicie rozdzielić wrażenie wywołane przez fakturę i przez kolor, to każde z nich używane świadomie ma działanie uczyniające kompozycję (rysunkową, malarską i architektoniczną) – m.in. poprzez spajanie lub podkreślanie odrębności poszczególnych części w stosunku do całości. Znaczenie barwy w projektowaniu architektonicznym jest również duże jak projektowanie samej formy, ponieważ wzajemne oddziaływanie między formą a kolorem wpływa na pozytywny lub negatywny odbiór danego pomysłu [5]. Kolor nie istnieje bez światła, a plenerowa obserwacja i plastyczne

Rys. 4. Prospekt organowy w kościele farnym pw. NMP w Chełmnie – inwentaryzacja rysunkowa przestrzeni zabytkowej, rys. A. Wójcik, źródło: fot. aut.

uchwycenie architektury o różnych porach dnia i przy odmiennej pogodzie uwypukla zależności pomiędzy oświetleniem a odbiorem barw czy faktury.

Podsumowanie

Rysunek jest podstawowym narzędziem pracy i komunikacji architekta. Jest najszybszym środkiem zapisu pomysłów i najbardziej zrozumiałym sposobem ich prezentacji. Twórczość projektanta, zwłaszcza na początkowym etapie powstawania koncepcji, bliska jest twórczości artysty plastyka – kształtowanie wizji architektonicznych to etap dający początek nowatorskim kształtom i proces graficznego zapisu błysku inwencji [6]. Rysunek odręczny daje możliwość zmaterializowania rodzącego się w wyobraźni pomysłu [7], [8]. Historia architektury dostarcza także licznych przykładów kształtowania się indywidualnego języka plastycznego, który znaj-

dował równoległe przełożenie na twórczość architektoniczną.

To nie tylko metoda do poznania rysowanych tematów, ale także droga do rozumienia samych siebie – jako twórców. Malownicze chełmińskie zakątki Starego Miasta, obfitujące w ceglane zabytki czasów średniowiecza, z urozmaiconą topografią i kameralną skalą zabudowy przez piętnaście lat stanowiły przestrzeń zdobywania i wymiany doświadczeń wśród studentów oraz kadry ośrodków akademickich z Polski i Ukrainy. Warsztatowe działania plenerowe traktowały odwzorowywanie rzeczywistości nie na zasadzie inwentaryzacji, a jako służące wyzwoleniu kreatywności i umiejętności interpretacji. Możliwość obcowania z otoczeniem innym niż codziennie każdorazowo wywoływała wśród uczestników OWPSA pierwiastek twórczego zaciekawienia. Rysowanie i malowanie *in situ* pozwoliło na poruszenie ze

studentami zagadnień szerszych niż czysto plastyczne, tj: kompozycja dzieła, proporcje, skala, barwa i faktura w architekturze, a także monumentalność i kameralność przestrzeni.

Ponadto OWPSA w Chełmnie miały duże znaczenie dla kierunku architektura na PŁ. Rysunki wykonywane przez uczestników w trakcie trwania plenerów eksponowane były na wystawach w Polsce i za granicą. Prezentowanie prac studentów PŁ poza Łodzią, a także w innych ośrodkach akademickich oraz publikacje reprodukcji prac w ramach wydawanej corocznie serii książek *Chełmno malowane...* [2] działało jako skuteczna promocja kierunku w skali kraju.

Bibliografia

- [1] Marta Pieczara, 2015, Drawing as a lesson from the built heritage, „Czasopismo Techniczne”, 4-A/2015, s. 113–120.
- [2] Pawelec E., Chełmno malowane... I-XV Ogólnopolskie Plenerowe Warsztaty Studentów Architektury Chełmno 2004-2019, Polskie Wydawnictwa Reklamowe, Toruń
- [3] Białkiewicz A., Rola rysunku w warsztacie architekta. Szkoła krakowska w kontekście dokonanych wybranych uczelni europejskich i polskich, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2004, s. 6, 10.
- [4] Orzechowski M., Poszukiwanie architektury, Wydawnictwo Green Gallery, Warszawa 2010.
- [5] Berger J., Sposoby widzenia, Wydawnictwo Aletheia, Poznań 1997, s. 8.
- [6] Mizia M., O kompozycji malarskiej w projektowaniu architektonicznym, Kraków 1984.
- [7] Orzechowski M., Rysunek architektoniczny w praktyce, czyli jak patrzeć ze zrozumieniem, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019.
- [8] Fikus M., Przestrzeń w zapisach architekta, Wydawnictwo AW Zebra, Poznań – Kraków 1999.

DOI: 10.5604/01.3001.0015.9835

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA
Matuszewska Joanna, 2022, Podsumowanie udziału studentów Politechniki Łódzkiej w Ogólnopolskich Warsztatach Plenerowych Studentów Architektury w Chełmnie w latach 2004–2019, „Builder” 10 (303). DOI: 10.5604/01.3001.0015.9835

Streszczenie: Artykuł opisuje znaczenie Ogólnopolskich Warsztatów Plenerowych Studentów Architektury w kontekście zdobywania i rozwijania umiejętności zawodowych przyszłych architektów. Opisane działania obejmują warsztaty plastyczne o tematyce architektonicznej wraz z ich efektami, trwające w latach 2004 – 2019 w Chełmnie.

Słowa kluczowe: warsztaty plenerowe, rysunek architektoniczny, zawód architekt

Abstract: SUMMARY OF PARTICIPATION OF STUDENTS OF THE TECHNICAL UNIVERSITY OF ŁÓDŹ IN THE POLISH PLEIN-AIR WORKSHOPS FOR ARCHITECTURE STUDENTS IN CHEŁMNO IN 2004–2019. The article presents the importance of the Polish Open-Air Workshops for Architecture Students in the context of acquiring and developing professional skills of future architects. The described activities include art workshops with architectural themes, together with their results in the years 2004-2019 in Chełmno.
Keywords: plein-air workshops, architectural drawing, architectural profession